

Andrzej Prządka

Miejska Biblioteka Publiczna w Siedlcach

Bibliografia Siedlec – refleksja o tym, co było i o tym, co być może

Bibliography of Siedlce – reflection on what was and what may be

Szkice Podlaskie, nr 1 (21), 2024
<https://doi.org/10.34739/sp.2024.01.04>

Streszczenie

Artykuł podejmuje problematykę bibliografii regionalnej i jej roli w dokumentowaniu wydawnictw dotyczących konkretnej miejscowości lub regionu. Bibliografia regionalna jest ważnym elementem systemów bibliograficznych, stanowi wizytówkę miejscowości, promującą jej osiągnięcia we wszystkich dziedzinach. Tworzenie bibliografii to niekończący się proces, ponieważ nigdy nie można stwierdzić, że znamy wszystkie publikacje na dany temat. Autor omawia historię i terminologię związaną z bibliografią lokalną, a także rozwój bibliografii regionalnych w Polsce. Podkreśla potrzebę stabilizacji i rozwoju bibliografii regionalnych oraz ustalenia jednolitego schematu układu zrębu głównego bibliografii.

Summary

The article addresses the issue of regional bibliography and its role in documenting publications relating to a specific town or region. Regional bibliography is an important element of bibliographic systems, it is a showcase of a locality, promoting its achievements in all fields. Creating a bibliography is a never-ending process because we can never claim to know all the publications on a given topic. The author discusses the history and terminology related to local bibliography, as well as the development of regional bibliographies in Poland. It emphasizes the need to stabilize and develop regional bibliographies and establish a uniform scheme for the layout of the main bibliography.

Słowa kluczowe:

bibliografia, historia, Siedlce

Keywords:

bibliography, history, Siedlce

Bibliografia regionalna jest ważnym elementem w systemach bibliograficznych. Głównym jej zadaniem jest dokumentowanie wszystkich wydawnictw dotyczących konkretnej miejscowości lub regionu. Trzeba też podkreślić, że jest to czymś w rodzaju dumy ze swojej „małej ojczyzny”, promocją poprzez upowszechnianie i pogłębianie wiedzy na jej temat. Takie wydawnictwa dla danej miejscowości lub regionu stają się ich wizytówkami poprzez pokazywanie ich osiągnięć we wszystkich dziedzinach działalności. Stają się także dla lokalnych badaczy wartościowymi źródłami informacji poprzez rejestrację i rozpisanie zawartości publikacji, rozdziałów z książek, lokalnych czasopism i prasy oraz wszelkich dokumentów życia społecznego.

Bibliografie regionalne zwykle dzielone są na „naukowe” lub „ogólne”. Jednak to rozróżnienie nie jest ścisłe, ponieważ w wyniku odrzucenia źródeł o niewielkiej wartości oba rodzaje bibliografii ulegają doborowi. W tym miejscu należy zaznaczyć, że zależy to często od decyzji autorów tworzących daną publikację. Uwzględniają oni wybrane źródła, o ile według ich uznania mają one istotne znaczenie dla poznania

danego tematu. Natomiast z założenia regionalne bibliografie ogólne gromadzą piśmiennictwo dotyczące regionu w konkretnym czasie. Ten rodzaj bibliografii ma także znaczenie naukowe, ponieważ obejmuje cały region w kompletnym wymiarze. Niestety często autorzy bibliografii nie uwzględniają wielu źródeł. Wiąże się to z trudnością ich „namierzenia” i dotyczy to przede wszystkim publikacji, które ukazują się poza danym regionem. Jako przykład można tu wskazać artykuły zawarte w opracowaniach zbiorowych, których tytuły nie muszą wskazywać, że zawierają treści związane z regionem. Tak więc praca nad tworzeniem wszelkich bibliografii to niekończący się proces i nigdy nie możemy stwierdzić, że znamy wszystkie publikacje na konkretny temat. Dodatkowo w ostatnich latach możemy odnotować znaczny przyrost liczby publikacji, zarówno drukowanych, jak i elektronicznych.

Łatwość publikowania zaniża jakość i wiarygodność źródeł. Poza tym wiele bibliotek rezygnuje z edycji swoich corocznych bibliografii regionalnych w formie drukowanej. Na bieżąco opracowywane są natomiast bazy elektroniczne. Jednak ich zawartość nie jest poddawana ścisłemu doborowi. Wielu autorów tworzących bibliografie regionalne jako poważną przeszkodę – z ich punktu widzenia – uznaje obecny zakres terytorialny. Biblioteki publiczne pracują w obecnych granicach po reformach administracyjnych, które nie odpowiadają historycznym podziałom regionalnym. Poznanie pełnej bibliografii danego obszaru wymaga często sięgnięcia do podobnych publikacji z sąsiednich regionów, znajdujących się już najczęściej w sąsiednich województwach.

Terminologia związana z bibliografią lokalną ma za sobą wielowiekową historię i jest bardzo skomplikowana. Składała się na to wielość terminów, jakimi się posługiwano tworząc spisy bibliograficzne. Wynikało to nie tylko z różnic kulturowych i językowych występujących w różnych krajach, ale i z niejednoznaczności określeń stosowanych na ich oznaczenie¹. Z tą samą sytuacją spotykamy się w Polsce. Rozbieżności dotyczące znormalizowanej terminologii i żywego języka występują w języku potocznym i w codziennej pracy w środowiskach polskich bibliotekarzy i bibliografów².

Pierwsze opisy bibliograficzne, które możemy określić jako lokalne, pojawiły się w Europie w drugiej połowie XVI i XVII w. Rejestrowały one najczęściej efekty działalności twórców związanych z danym regionem, wyrastające jeszcze w duchu kultury antycznej.

W powszechnej opinii za pierwsze tego typu dzieło uznaje się wydrukowane w Wenecji w 1558 roku *De antiquitate urbis Patauii et Claris civibus patavinis* Bernarda Scardeonego. Rzeczypospolita w tamtych czasach nie ustępowała Europie Zachodniej w tego rodzaju opisach. Bibliografia lokalna w Polsce miała już w XVII wieku swoich reprezentantów. W XVIII stuleciu ten typ bibliografii cieszył się dużym uznaniem. Powstawały przede wszystkim słowniki biobibliograficzne uczonych, literatów, duchownych poszczególnych miast. W opinii Cecylii Z. Galczyńskiej pierwszeństwo powinno przypaść wydanemu w 1671 roku dziełu Józefa Bartłomieja Zimorowicza *Viri illustres civitatis Leopoliensis*³. Z biegiem czasu, a zwłaszcza w drugiej połowie XIX wieku, tworzenie bibliografii lokalnych było wyznacznikiem rozwoju kulturalnego. Ten ruch kulturalno-społeczny zakładał kultywowanie i zachowanie odrębności regionalnej, rozwijał się szczególnie w Europie Zachodniej (Szwajcaria, Francja, Włochy i Niemcy). W Polsce, będącej pod zaborami, rozwój ten ograniczały ówczesne czynniki narodowe i polityczne. W tym miejscu należy przypomnieć zapomniane już na polu bibliografii zasługi Józefa Ignacego Kraszewskiego. W 1842 roku ogłosił on *Bibliografię druków wileńskich*, opublikowaną w czwartym tomie jego monografii historycznej *Wilno od początków jego do roku 1750*. Była to jedna z pierwszych polskich bibliografii lokalnych, powstała z pobudek patriotycznych i zainteresowań pisarza. Warto podkreślić „regionalność” i dokładność twórcy. To jest właśnie sedno tworzenia i pracy regionalistów⁴.

W Polsce po raz pierwszy określenie „bibliografia dzielnicowa” zaproponował w 1919 roku wybitny polski bibliotekarz oraz badacz w dziedzinie nauki o książce Jan Muszkowski, a w 1921 r. Wiktor Hahn⁵. W 1927 r. Adam Łysakowski określił ten rodzaj spisu jako „bibliografię regionalną”. Od tego też roku w „Dzienniku Wileńskim” publikowana była „Urzędowa Bibliografia Regionalna”. W swojej treści obejmowała pozycje książkowe, czasopisma oraz różnego rodzaju dokumenty życia społecznego ukazujące się na terenie województw: wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego i białostockiego⁶.

W środowisku bibliotekarskim szczególnie trudne, a nawet niebezpieczne, były postrzegane właśnie zmiany administracyjne, ponieważ mocno uzależniały prace nad bibliografiami regionalnymi. Po 1945 roku w Polsce trzy razy bardzo wyraźnie zmieniały się granice województw, mamy tu na uwadze lata 1944, 1975, 1999, a przecież mniejszych przesunięć

1 A. Matczuk, A. Znajomski, *Bibliografia lokalna w Polsce – wokół terminu i pojęcia*, „Przegląd Biblioteczny” 83, 2015, nr 3, s. 352.

2 Tamże, s. 353.

3 C. Z. Galczyńska, *Polska bibliografia terytorialna. Zarys dziejów, teoria i organizacja*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Nr 67. Szczecińskie Prace Polonistyczne” 3, 1991, s. 169.

4 A. Znajomski, *Początki bibliografii lokalnej w Polsce. Józef Ignacy Kraszewski i jego bibliografia druków wileńskich*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2, 2015, s. 33-53.

5 M. Przybysz, *Działalność Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej na rzecz popularyzacji wiedzy o regionie*, „Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media” 3, 2018, s. 86; A. Matczuk, A. Znajomski, *Bibliografia lokalna w Polsce...*, dz. cyt. s. 353.

6 J. Sadowska, *Polska bibliografia regionalna z perspektywy półwiecza. Koncepcje i realia*, „Przegląd Biblioteczny” 79, 2011, z. 4, s. 450; A. Nowak, *Nauka o książce w ujęciu Adama Łysakowskiego*, „Fides – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1-2, 2007, s. 168-173.

było więcej⁷. Zmiany, jakie nastąpiły po zakończeniu II wojny światowej, a więc utrata ziem na wschodzie i przyłączenie zachodnich zmusiły ówczesne władze do sprawnej i szybkiej regulacji ich podziału administracyjnego. Wpływ ówczesnej sytuacji politycznej spowodował wzrost zainteresowań bibliografią regionalną. Dotyczyło to szczególnie Ziem Północnych i Zachodnich⁸. W tym też celu powołano nowe instytuty naukowe: Instytut Bałtycki w Bydgoszczy, Instytut Zachodni w Poznaniu i Śląski Instytut Naukowy w Katowicach. Należy podkreślić znaczenie pierwszej Ogólnokrajowej Narady Bibliografów z 1956 roku, która zapoczątkowała organizację prac nad bibliografią regionalną. Doświadczenia dotyczące Ziem Północnych i Zachodnich stały się okazją do pracy nad wszystkimi bibliografiami regionalnymi. W kwietniu 1960 roku Instytut Bibliograficzny zorganizował konferencję, na której został zdefiniowany termin „region”. Przyjęto wówczas, że jest to „teren o jednorodnych lub zbliżonych cechach geograficznych, reprezentujący swoistą całość z punktu widzenia historycznego, gospodarczego i kulturalnego”⁹. Uczestnicy konferencji zaakceptowali także zakres bibliografii regionalnej. Postanowiono, że bibliografia regionalna powinna ujmować całość piśmiennictwa dotyczącego danego regionu ze wszystkich dziedzin, a więc mieć wszechstronny zakres. Uznano także, że tak tworzona bibliografia powinna być kompletna, uwzględniać wszystkie rodzaje publikowanych dokumentów, artykuły z gazet lokalnych i regionalnych oraz fragmenty książek. Jako zalecenie sugerowano pomijanie materiałów o znikomej wartości. W tym przypadku jednak podstawą była decyzja twórcy bibliografii. Tak więc lata 60. XX wieku można uznać jako czas korzystny dla stabilizacji oraz rozwoju bibliografii regionalnych. Zaakceptowano jednolity schemat układu zrzębu głównego bibliografii a, co bardzo ważne, uwzględniono ramowy schemat klasyfikacyjny dla przedmiotowej bibliografii regionalnej¹⁰. Składał się on z 16 głównych działów: I. Dział ogólny, II. Środowisko geograficzne (Przyroda), III. Ludność, IV. Historia (do r. 1945), V. Etnografia, VI. Zagadnienia gospodarcze (od 1945 r.), VII. Zagadnienia społeczne i polityczne (od r. 1945), VIII. Zagadnienia prawno-administracyjne, IX. Wojsko, X. Służba zdrowia. Lecznictwo, XI. Kultura. Nauka. Oświata, XII. Językoznawstwo, XIII. Literatura piękna, XIV. Sztuka, XV. Zagadnienia wyznaniowe, XVI. Biblioteki. Archiwa. Sprawy książki i czytelnictwa¹¹.

Bibliografie regionalne powstające po 1975 roku w warunkach nowej reformy to po części wynik ambicji ówczesnych władz nowych województw. Towarzyszyła też temu wiara środowisk bibliotekarskich, że obecny podział na 49 województw będzie trwały. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że nie wszystkie nowe województwa tworzyły własne bibliografie. Niektóre pozostały w strukturach wielkich regionów, np. Mazowsze, Wielkopolska, Śląsk.

Rok 1990 to w realiach ówczesnej Polski czas rzeczywistych zmian w sferze gospodarczej, politycznej i społecznej. Jest początkiem gospodarki rynkowej, zniesione są embarga na import z krajów wysokich technologii. Zniesiona jest oficjalna państwowa cenzura, czyli Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk. Tak zaistniałe czynniki mają wpływ na zmianę w strukturach rynku wydawniczego, wzrost edycji czasopism (także regionalnych i lokalnych), książek, modernizację bibliotek oraz wyraźne uaktywnianie się społeczności lokalnej. Poza tym wraz ze zmianą zasad zarządzania administracyjnego powstają samorządy, a z nimi zmienia się zasada finansowania bibliotek. Wpływ na to mają także czynniki technologiczne, a mianowicie wejście systemów komputerowych. To ich wpływ narzucił zmianę w organizacjach prac nad bibliografiami regionalnymi. Nad nowymi propozycjami wobec bibliografii regionalnych, które narzuciły nowe technologie dyskutowano na konferencji w Puławach 15-16 września 1994 roku. Spotkanie to miało niezwykle istotny wpływ dla dalszych prac nad bibliografiami regionalnymi. Zaktywizowało środowisko bibliotekarskie do współpracy, zapoczątkowało ujednocianie metodyki bibliograficznej w momencie postępujących prac nad automatyzacją i przechodzenie od formy drukowanej do baz danych. W swoim programowym wystąpieniu Jan Wołosz, zastępca dyrektora Biblioteki Narodowej, stwierdził: „Sądzę, że powinna nam przyświecać idea zachowania i wspierania tego, co uznajemy za cenny dorobek bibliografii regionalnej, a więc opublikowane i opracowane bibliografie, doświadczone zespoły tworzące bibliografie i zorganizowane warsztaty pracy. Powinniśmy też dążyć do doskonalenia opracowywanych bibliografii. W tym przypadku warunkiem powodzenia jest weryfikacja przyjętych rozstrzygnięć i zasad oraz sięgnięcie po technikę komputerową”¹².

7 T. Dziki, *Podziały administracyjne Polski w latach 1944–1998. Z badań nad ustrojem ziem polskich w XIX i XX w.*, „Studia Gdańskie. Wize i rzeczywistość” 10, 2013, s. 435.

8 B. Eychler, *Problematyka bibliografii regionalnej Ziem Zachodnich*, „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego” 6, 1960, nr 5, s. 211-250; J. Sadowska, *Polska bibliografia regionalna z perspektywy półwiecza. Koncepcje i realia*, „Przegląd Biblioteczny” 79, 2011, nr 4, s. 449-465.

9 B. Eychler, dz. cyt., s. 223.

10 *Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych*, red. H. Hleb-Koszańska, M. Dembowska i H. Sawoniak, Warszawa 1963.

11 Tamże.

12 J. Wołosz, *Dlaczego bibliografia regionalna*, [w:] *Bibliografie regionalne. Dokonania, dylematy, wnioski. Materiały z konferencji, Puławy, 15-16 września 1994 r.*, Warszawa 1995, s. 18; J. Sadowska, *Polska bibliografia regionalna z perspektywy półwiecza. Koncepcje i realia*, „Przegląd Biblioteczny” 79, 2011, z. 4, s. 450.

Efektom tych prac było reaktywowanie 9 grudnia 1994 roku Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej przy ZG SBP. Zespół w pierwszych dziesięciu latach funkcjonowania (1994-2005) wniósł istotny wkład do prac nad ujednoczeniem opisu bibliograficznego. Z inicjatywy Zespołu rozpoczęły się prace nad przystosowaniem formatu MARC-BN do opisu w bibliografiach regionalnych. Przygotowano także oprogramowanie do edycji bibliografii z systemu MAK. W kolejnych latach opracowano instrukcje formatu MARC 21 (USMARC). System MAK zastosowało najwięcej bibliotek, ale też zaczęto stosować inne systemy: SOWA, Aleph, PROMAX (wersja PROLIB-a), PATRON¹³.

Od 1994 do 2021 roku odbyło się 40 spotkań Zespołu ds. Bibliografii Regionalnych w bibliotekach w całym kraju. Ostatnie spotkanie miało miejsce w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze w dniach 30 września-1 października 2021 r. Uczestnicy spotkania rozmawiali o zadaniach realizowanych przez poszczególne działy bibliotek, a także o sprawności i potencjale informacyjnym, które podnoszą wartość bibliografii regionalnych (m.in. o stosowaniu deskryptorów Biblioteki Narodowej). Warto podkreślić stanowisko uczestników na temat wartości współpracy bibliotek nie tylko w regionie, ale i w skali kraju w procesie tworzenia bibliografii regionalnej. Ekspozowana została także rola dokumentów życia społecznego w zasobach bibliotek oraz realizacja różnorodnych projektów mających na celu upamiętnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego o minionych czasach. Dodatkowym walorem dla uczestników takich spotkań jest poznanie historii danego miasta i regionu¹⁴.

W związku z ustawowym obowiązkiem tworzenia bibliografii regionalnych biblioteki wojewódzkie i powiatowe (Ustawa o bibliotekach z dnia 27 czerwca 1997 r. Dz. U. 1997, nr 85, poz. 539) prowadzą prace bibliograficzne, tworząc m.in. regionalne bibliograficzne bazy danych¹⁵. Następnie ich zawartość jest przez niektóre biblioteki publikowana. Pod koniec lat 90. bazy te były dostępne wyłącznie w miejscu ich powstawania, generowane w różnych programach, nie zawsze kompatybilnych. Wiele bibliotek nie wykonało poważniejszych prób rejestrowania piśmiennictwa regionalnego i o regionie w sposób kompletny.

Reforma administracyjna z 1999 r. mocno wpłynęła na bibliografie regionalne. Niektóre miasta wojewódzkie stały się powiatami. W tej sytuacji nie wszystkie biblioteki mogły kontynuować własne bibliografie regionalne w takim samym zakresie jak w poprzednim czasie. Pojawiły się nowe tytuły obejmujące obszary nowo powstałych województw. Takim przykładem może być „Bibliografia Województwa Kujawsko-Pomorskiego”. Bez specjalnych trud-

ności kontynuowano „Bibliografię Lubelszczyzny”, ponieważ w poprzednim okresie nie zrezygnowano z rejestracji dokumentów dotyczących województwa białkopodlaskiego. Na interesującym nas terenie pozytywnym rozwiązaniem problemu była „Bibliografia Województwa Warszawskiego”. Obejmowała ona praktycznie cały obszar Mazowsza. Po 1975 roku zdecydowana większość nowych województw, które wchodziły wcześniej w skład województwa warszawskiego (ciechanowskie, ostrołęckie, płockie, radomskie, siedleckie), zaczęły opracowywać swoje bibliografie regionalne. W nowej sytuacji po reformie z 1999 roku powstała „Bibliografia Województwa Mazowieckiego”. Składała się z dwóch części. Pierwsza część – „Bibliografia Województwa Mazowieckiego” – powstała w wyniku porozumienia z 2002 roku między Biblioteką Publiczną m.st. Warszawy, Biblioteką Główną Województwa Mazowieckiego i byłymi bibliotekami wojewódzkimi (Powiatową Biblioteką Publiczną w Ciechanowie, Książnicą Płocką, Miejskimi Bibliotekami Publicznymi w Ostrołęce, Radomiu i Siedlcach) o współpracy w zakresie opracowania i gromadzenia materiałów bibliotecznych, które dotyczyły wiedzy o regionie dla terenu działania danej placówki. Druga część – „Bibliografia Warszawy i aglomeracji warszawskiej” jest zgodna z terytorium poprzedniego województwa warszawskiego (stołecznego). W ten sposób zapewniona została kontynuacja bibliografii regionalnej Mazowsza. W 2006 roku samorząd województwa mazowieckiego i Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy na Koszykowej utworzyły Mazowiecki System Informacji Bibliotecznej, do którego weszły były biblioteki wojewódzkie. „Bibliografia Mazowsza” opracowywana jest w systemie ALEPH. Rekordy bibliograficzne w formacie MARC21 przesyłane są w trybie on-line na serwer Pluton do biblioteki, na ulicę Koszykową¹⁶.

W rzeczywistości XXI wieku wśród wyzwań dotyczących bibliografii regionalnej jednym z zasadniczych problemów jest pytanie o potrzebę centralnego zarządzania pracą na polu bibliografii regionalnej. Właściwym stwierdzeniem w tym miejscu jest wskazanie na wartość wszelkich form współpracy bez nakazów administracyjnych. Można też zapytać o rolę decydentów w tej kwestii, czyli dyrektorów różnych placówek naukowych, bibliotek i samych twórców bibliografii. Wydaje się, że głównym celem jest zapewnienie trwałości całego dorobku na drodze dyskusji, wymiany doświadczeń i konkretnego porozumienia.

Oceniając ostatnie dwie dekady XXI wieku wydaje się, że nowy podział administracyjny Polski zyskał na atrakcyjności, ponieważ bliższy realizacji jest model bibliografii regionalnych, który obejmuje duże

13 Tamże, s. 460.

14 <https://zielonagora.naszemiasto.pl/konferencja-w-norwidzie-xl-spotkanie-zespołu-ds/ar/c13-8473485>

15 Dz. U. 1997, nr 85, poz. 539.

16 M. Przybyś, *Bibliografia regionalna w globalnym społeczeństwie informacyjnym. Stan w Polsce*, „Biuletyn EIBB” 1, 2009.

terytoria. Wiąże się to z historycznymi tradycjami, za którymi optowała większość polskich bibliografów-regionalistów. W tym momencie przyszłość bibliografii regionalnej to zapewne decentralizacja. To wizja rozproszonego opracowania obejmującego różne terytoria, złożonego z wielu baz danych. Takie skutki przyniosła decentralizacja rozpoczęta w 1975 r. Wprowadziło to element dezorganizacji w działalności informacyjnej. Ten stan rozproszenia opracowań widzimy już teraz w Internecie. Istnieje bowiem wiele regionalnych baz o różnym zasięgu chronologicznym i geograficznym.

Spotykamy się także z opinią, że regionalizm to przeżytek, że w dobie szeroko pojętej globalizacji nie warto się tym zajmować czy pisać o tym¹⁷. W tym miejscu można przypomnieć opinię prof. Marii Ciechocińskiej, która stwierdziła, że lokalizm i regionalizm w warunkach globalizacji stają się formą pewnego rodzaju konkurencji. Dlatego tak ważne staje kulturowanie tradycji własnego regionu i podejmowanie wszelkiej pracy na tym polu¹⁸. Trzeba podkreślić znaczenie gromadzenia regionalistów i troskę bibliotek w upowszechnianiu tradycji własnego regionu. Biblioteki gromadzą różne materiały, na które składają się nie tylko publikacje książkowe czy też czasopisma regionalne. Uzupełnieniem zbiorów regionalnych mogą być wszelkiego rodzaju dokumenty życia społecznego. Są to np. druki ulotne, plakaty, katalogi wystaw, programy imprez, prospekty turystyczne, mapy, materiały promocyjne. Jako zbiór stają się cennym źródłem wiedzy o życiu miasta i regionu w czasach współczesnych. Tak więc dotykamy problemu potrzeby i wartości prac nad bibliografią regionalną.

W oparciu o zebrany materiał można spróbować wyciągnąć kilka wniosków, które dotyczą różnic i podobieństw w podejściu do organizacji prac nad bibliografią regionalną przez ośrodki wojewódzkie. Można tu wskazać sposoby organizowania prac poszczególnych bibliotek wobec stawianych sobie celów, ich wielkość, strukturę oraz czas pracy będący w dyspozycji zespołu ludzkiego lub pracownika na samodzielnym stanowisku. Wszystkie zespoły łączy wspólny cel działania, dzięki metodzie wypracowanej przez lata spotkań i konsultacji. Niektóre biblioteki zorganizowały silne i dość liczebnie zespoły biorące na siebie ciężar pracy nad bibliografią regionalną swojego województwa¹⁹. Wyzwaniem szczególnej wagi jest pozyskiwanie i dbanie o odpowiednio przygotowanych pracowników. Jako największy problem wskazywano na brak etatów wobec nałożonych zadań, a szczególnie łączenie prac nad bibliografią z innymi zadaniami

zleconymi. Tak więc pod uwagę należy także wziąć stosunek dyrektorów poszczególnych bibliotek do potrzeby organizowania pracy na tym polu. To już kwestia indywidualnego osądu i stosunku do tego problemu.

Dodatkowe zadania nakładane na bibliografów wynikają najczęściej z ogólnej sytuacji finansowej lub kadrowej bibliotek. Może być także postrzegane jako zmiana priorytetów. Prace nad bibliografią w dłuższej perspektywie mogą przegrywać z innymi zadaniami w bibliotekach. Pozostawienie pierwszeństwa dla opracowań bibliograficznych na pewno przyczyni się do efektywniejszych wyników tej pracy. Praca nad bibliografią to pewnego rodzaju sztuka. To także umiejętność przestrzegania ustalonych standardów. Zbyt duży zespół współpracowników może być również przeszkodą. Trudno jest wtedy utrzymać odpowiednio wysoki poziom i jakość pracy. Idealnym rozwiązaniem byłby ustabilizowany zespół, a może tylko jeden pracownik na samodzielnym stanowisku. Dopasowany do potrzeb danej biblioteki zespół, wyposażony w sprawdzone oprogramowanie, mający poparcie przełożonych to pole do doskonałych wyników w pracy.

Zatrzymajmy się chwilę nad bibliografią regionalną opracowywaną w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Siedlcach. Na początek warto przypomnieć kilka wcześniejszych publikacji dotyczących regionu w formie artykułów. W 1975 roku ukazała się *Bibliografia Siedlec i powiatu siedleckiego 1952-1970 (wybór artykułów z czasopism)* autorstwa Tadeusza Kamińskiego²⁰. Na łamach „Szkieł Podlaskich” w 2002 roku opublikowano *Bibliografię historii Regionu Siedleckiego za rok 1999* autorstwa Joanny Zielińskiej, a w roku 2005 *Bibliografię historii Regionu Siedleckiego za rok 2000*²¹.

Bibliografia stanowi wszechstronny spis materiałów poświęconych wszystkim dziedzinom życia miasta Siedlce i regionu: historii, gospodarce, polityce, ochronie zdrowia, nauce, oświacie, kulturze, sztuce, sportu, religii. Rejestruje książki, rozdziały z prac zbiorowych, broszury, artykuły z czasopism regionalnych i lokalnych, prasy ogólnopolskiej, dokumenty życia społecznego, zbiory elektroniczne, dokumenty graficzne, kartograficzne, materiały audiowizualne, strony internetowe. Każdy rocznik „Bibliografii” zawiera indeksy: autorski, tytułowy i przedmiotowy. Ułatwia to szybkie odnalezienie potrzebnych

17 L. Biliński, *Regionalizm – przeżytek czy szansa, której nie wolno zmarnować*, „Bibliotekarz” 10, 2000.

18 M. Ciechocińska, *Regionalizm polski a wyzwania integracji europejskiej*, [w:] *Humanistyka w procesie transformacji 1989-2001*, red. P. Matusak i R. Dmowski, Siedlce 2003, s. 34.

19 K. Kasprzyk, *Bibliografia regionalna. Organizacja prac bibliograficznych w wojewódzkich ośrodkach bibliograficznych. Cz. 1.*, „Bibliotekarz” 3, 2015, s. 11-20; K. Kasprzyk, *Bibliografia regionalna. Organizacja prac bibliograficznych w wojewódzkich ośrodkach bibliograficznych. Cz. 2.*, „Bibliotekarz” 4, 2015, s. 9-13.

20 T. Kamiński, *Bibliografia Siedlec i powiatu siedleckiego 1952-1970 (wybór artykułów z czasopism)*, „Siedlce” t. 3, 1975, s. 109-119.

21 R. Dmowski, *Skarbnica regionalna – o Czytelni Regionalnej Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siedlcach słów kilka*, „Szkieł Podlaskie” 17-18, 2011, s. 234.

informacji²². Publikacja jest bardzo pozytywnie postrzegana przez lokalne środowisko pracowników kultury, nauki oraz przez władze samorządowe. W latach 2001-2018 w opracowaniu Andrzeja Prządki ukazywała się *Bibliografia Siedlec i Powiatu Siedleckiego*. Od 2019 dokumentuje piśmiennictwo dotyczące wyłącznie Miasta Siedlce. Siedlecka „Bibliografia” jest częścią ogólnopolskiego systemu bibliografii regionalnych, które pełnią funkcję uzupełniającą w odniesieniu do narodowych wykazów piśmiennictwa²³. Ostatnie wydanie zostało przygotowane w oparciu o nowy system opracowania zbiorów wykorzystujący Deskryptory Biblioteki Narodowej, będące językiem informacyjno-wyszukiwawczym opartym na słownictwie dotychczas stosowanego języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej.

Bibliografia

Opracowania

- Biliński L., *Regionalizm – przeżytek czy szansa, której nie wolno zmarnować*, „Bibliotekarz” 10, 2000.
- Ciechocińska M., *Regionalizm polski a wyzwania integracji europejskiej*, [w:] *Humanistyka w procesie transformacji 1989-2001*, red. P. Matusak i R. Dmowski, Siedlce 2003.
- Dmowski R., *Skarbnica regionalna – o Czytelni Regionalnej Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siedlcach słów kilka*, „Szkice Podlaskie”, 17-18, 2011.
- Dziki T., *Podziały administracyjne Polski w latach 1944–1998. Z badań nad ustrojem ziem polskich w XIX i XX w.*, „Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość”, 10, 2013.
- Eychler B., *Problematyka bibliografii regionalnej Ziemi Zachodnich*, „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego” 6, 1960, nr 5, s. 211-250.
- Gałczyńska C. Z., *Polska bibliografia terytorialna. Zarys dziejów, teoria i organizacja*, „Zeszyty Uniwersytetu Szczecińskiego Nr 67. Szczecińskie Prace Polonistyczne” 3, 1991, s. 169-183.
- Kamiński T., *Bibliografia Siedlec i powiatu siedleckiego 1952-1970 (wybór artykułów z czasopism)*, „Siedlce” t. III, 1975, s. 109-119.
- Kasprzyk K., *Bibliografia regionalna. Organizacja prac bibliograficznych w wojewódzkich ośrodkach bibliograficznych. Cz. 1*, „Bibliotekarz” 3, 2015, s. 11-20.
- Kasprzyk K., *Bibliografia regionalna. Organizacja prac bibliograficznych w wojewódzkich ośrodkach bibliograficznych. Cz. 2*, „Bibliotekarz” 4, 2015, s. 9-13.
- Kraszewski J. I., *Bibliografia [druków wileńskich]* [w:] *Wilno od początków jego do roku 1750*, t. 4, Wilno 1842, s. 315-365.
- Lysakowski A., *Określenie bibliografii*, „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego” 3, 1950, nr 2, s. 15-43.
- Matczuk A., Znajomski A., *Bibliografia lokalna w Polsce – wokół terminu i pojęcia*, „Przegląd Biblioteczny” 83, 2015, nr 3, s. 349-364.
- *Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych*, red. H. Hleb-Koszańska, M. Dembowska i H. Sawoniak, Warszawa 1963.
- Przybysz M., *Bibliografia regionalna w globalnym społeczeństwie informacyjnym. Stan w Polsce*, „Biuletyn EIBB”, nr 1, 2009.
- Przybysz M., *Działalność Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej na rzecz popularyzacji wiedzy o regionie*, „Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media” 3, 2018, s. 86.
- Sadowska J., *Polska bibliografia regionalna z perspektywy półwiecza. Koncepcje i realia*, „Przegląd Biblioteczny” 79, 2011, z. 4, s. 449-466.
- Wesołowska S., *Bibliografie regionalne w Internecie* [w:] *Nowe technologie w bibliotekach publicznych. Materiały z VIII ogólnopolskiej konferencji nt. „Automatyzacja bibliotek publicznych”*, Warszawa, 26-28 listopada 2008 r., Warszawa 2009, s. 112-121.
- Wołosz J., *Dlaczego bibliografia regionalna?* [w:] *Bibliografie regionalne. Dokonania, dylematy, wnioski. Materiały z konferencji, Puławy, 15-16 września 1994 r.*, Warszawa 1995, s. 13-20.
- Zielińska J., *Bibliografia historii Regionu Siedleckiego za rok 1999*, „Szkice Podlaskie” 10, 2002, s. 213-230.
- Zielińska J., *Bibliografia historii Regionu Siedleckiego za rok 2000*, „Szkice Podlaskie” 13, 2005, s. 179-212.
- Znajomski A., *Początki bibliografii lokalnej w Polsce. Józef Ignacy Kraszewski i jego bibliografia druków wileńskich*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2,, 2015, s. 33-53.

Strony internetowe

- http://www.mbp.siedlce.pl/index.php?p1=podstrony&kat=bibliografia_regionalna
- <https://zielonagora.naszemiasto.pl/konferencja-w-norwidzie-xl-spotkanie-zespołu-ds/ar/c13-8473485>

²² Tamże, s. 234.

²³ www.mbp.siedlce.pl/index.php?p1=podstrony&kat=bibliografia_regionalna